

Nr 146.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning till C. A. V. Hagström m. fl.; given Stockholms slott den 13 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Ingvar Lindell.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen underställes riksdagens prövning två ärenden angående ersättning för skada, ådragen under militärtjänstgöring.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 13 mars 1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HEDLUND, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anför t. f. chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Lindell, följande.

1.

Värnpliktige nr 1155—45—26 C. A. V. Hagström, som är född den 2 augusti 1906 och som frikallats från värnplikstjänstgöring under fredstid men inkallats under den förstärkta försvarsberedskapen, fullgjorde beredskapstjänstgöring under tiden den 6 maj—den 22 oktober 1940 och den 1 april 1941—den 31 mars 1942 samt anställdes från och med den 1 april 1942 enligt kontrakt såsom motoringenjör vid försvarsväsendet. Hagström — som år 1938, före militärtjänstgöringen, lidit av vissa besvär från lungorna — insjuknade den 6 mars 1943 i lungtuberkulos och vårdades härför under tiden den 31 mars—den 20 augusti 1943 å sjukhus.

Sedan anmälan om Hagströms sjukdom inkommit till riksförsäkringsanstalten, förklarade anstalten genom beslut den 13 december 1943, att någon ersättning icke kunde tillerkännas Hagström, enär han såsom motoringenjör icke var att hänföra till någon av de kategorier, å vilka bestämmelserna i 1927 års militärensättningsförordning var tillämpliga och ej heller omfattades av bestämmelserna i brevet den 23 juli 1940 med provisoriska bestämmelser om särskilda förmåner åt viss personal vid försvarsväsendet, som drabbats av kroppsskada.

I en den 8 augusti 1946 dagtecknad skrift anhöll Hagström hos Kungl. Maj:t om ersättning i anledning av lungsjukdomen. Han framhöll, bl. a., att han efter sjukhusvistelsen år 1943 återinträtt i tjänstgöring som motoringenjör, att han efter synnerligen hård och ansträngande tjänstgöring i december 1945 på nytt blivit sjuk i tuberkulos och intagits på sjukhus samt att han enligt läkares utsago icke på lång tid kunde bli frisk. I ytt-
rande anförde försvarets civilförvaltning att Hagström, som lidit av ifråga-
varande sjukdom redan före anställningens början, åtnjutit lön med visst
avdrag samt fri sjukvård på statsverkets bekostnad under en tid av tre
månader efter anställningens upphörande den 1 april 1946, ehuru han

såsom kontraktsanställd icke bort komma i åtnjutande av sådana förmåner för längre tid än till och med den 31 mars 1946. Genom beslut den 20 december 1946 fann Kungl. Maj:t ansökningen icke föranleda annan åtgärd än att Kungl. Maj:t med hänsyn till förekomna omständigheter förklarade, att vid de Hagström sålunda beredda förmånerna finge bero.

Sedan Hagström i en den 3 april 1951 till riksförsäkringsanstalten inkommen skrift anhållit om förnyad prövning av ersättningsfrågan, förklarade anstalten genom beslut den 1 juni 1951, att anstalten icke funnit skäl till ändring av sitt tidigare beslut den 13 december 1943.

Över riksförsäkringsanstaltens beslut den 1 juni 1951, i vad avser tillämpningen av 1927 års militärsättningsförordning, anförde Hagström besvär hos försäkringsrådet, som genom utslag den 16 oktober 1951 ej fann skäl göra ändring i beslutet.

I en den 27 juni 1951 dagtecknad skrift har Hagström hos Kungl. Maj:t anfört besvär över riksförsäkringsanstaltens beslut den 1 juni 1951 i vad avser tillämpningen av Kungl. Maj:ts förenämnda brev den 23 juli 1940, varvid Hagström anhållit att, därest ersättning författningsenligt icke kan tillerkännas honom, han likväl må beviljas skäligen ersättning.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 23 november 1951 anfört bland annat följande.

Ersättning med stöd av brevet den 23 juli 1940 kan endast ifrågakomma till den, å vilken krigsavlöningsreglementet är tillämpligt. Då detta reglemente icke ansetts tillämpligt å Hagström vid tidpunkten för sjukdomens framträdande i mars 1943, hemställer anstalten, att besvären icke må föranleda ändring i anstaltens beslut.

Hagström har sedan insjuknandet i december 1945 varit arbetsförmögen. Han har av statsverket åtnjutit viss avlöning jämte ersättning för sjukvårdskostnader till och med den 30 juni 1946. För tiden den 1 oktober 1948—den 30 september 1950 har han uppburit sjukbidrag från pensionsstyrelsen med 200 kronor för år och samma belopp har tillerkänts honom för tiden den 1 december 1950—den 30 november 1953. Under år 1947 har han i arv efter sin fader erhållit omkring 5 000 kronor, vilket belopp på kort tid förbrukats för betalning av läkararvoden och vårdavgifter. Hagström har i övrigt försörjts av sin hustru, som haft arbetsanställning och måst försörja jämväl makarnas dotter och sin moder.

Riksförsäkringsanstalten har efter samråd med sin sakkunnige på lungsjukdomarnas område funnit samband föreligga mellan Hagströms tjänstgöring såsom kontraktsanställd motoringenjör och den försämring av sjukdomen, som inträtt år 1943 och senare. Därest 1927 års militärsättningsförordning varit tillämplig, skulle anstalten på grund härav ha tillerkänt honom ersättning för tiden från och med den 1 juli 1946 i form av livränta motsvarande förlust av arbetsförmågan. Livräntan jämte författ-

ningsenliga ersättnings- och dyrtidstillägg skulle för tiden till och med den 30 juni 1950 ha uppgått till sammanlagt 3 824 kronor för år. Efter sistnämnda dag skulle ersättningen ha bestämts enligt grunderna i förordningen den 2 juni 1950 (nr 262) angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Enligt sistnämnda förordning skulle livränta ha utgått med 4 200 kronor för år. Därest brevet av den 23 juli 1940 varit tillämpligt, skulle den årliga livräntan jämte ersättningstillägg för tiden från och med den 1 juli 1946 ha uppgått till 4 184 kronor för år. Under de tider, som Hagström efter den 30 juni 1946 varit intagen å sjukhus på grund av sjukdomen, skulle sjukpenning i stället för livränta ha utgått. Därjämte skulle erforderliga sjukvårdskostnader ha ersatts av anstalten. Ny prövning av ersättningsfrågan skulle ha ägt rum vid årsskiftet 1952—1953.

Riksförsäkringsanstalten finner för sin del vissa billighetsskäl tala för att åtgärder vidtages i syfte att bereda Hagström någon ersättning i särskild ordning. Ersättning synes dock icke böra ifrågakomma för tid före den 3 april 1951, då Hagströms ansökan om förnyad prövning av ersättningsfrågan inkommit till anstalten.

Försvarets civilförvaltning har i utlåtande den 18 april 1952 anfört att ersättning enligt grunderna för 1927 års militärsättningsförordning eller brevet den 23 juli 1940 icke bör medgivas Hagström men att i betraktande av föreliggande förhållanden ämbetsverket icke vill motsätta sig att Hagström tillerkännes särskild ersättning med förslagsvis 1 000 kronor från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Genom beslut den 13 juni 1952 fann *Kungl. Maj:t* ej skäl att göra ändring i riksförsäkringsanstaltens beslut av den 1 juni 1951, i vad talan i det samma fullföljts hos *Kungl. Maj:t*. Med hänsyn till i målet förekomna särskilda omständigheter fann *Kungl. Maj:t* emellertid gott tillerkänna Hagström en gratifikation av 5 000 kronor från anslaget till extra utgifter.

Statskontoret har i utlåtande den 16 januari 1953 framhållit att riksförsäkringsanstalten vitsordat, att samband befunnits föreligga mellan Hagströms tjänstgöring såsom kontraktsanställd motoringenjör och den försämring av hans sjukdom som inträtt år 1943 och senare. — Av handlingarna framgår härjämte, att Hagströms övergång den 1 april 1942 till kontraktsanställning såsom motoringenjör från att ha varit värnpliktig motoringenjör med fänriks tjänsteställning betingats av militära hänsyn och icke tillkommit efter framställning från honom själv samt att arbetsuppgifterna varit desamma såväl före som efter kontraktsanställningen. Oaktat skyldighet för statsverket att utgiva ersättning av formella skäl icke föreligger, anser statskontoret med hänsyn till nu angivna omständigheter billigheten tala för att Hagström, som genom sjukdomen blivit arbetsoförmögen för all framtid, erhåller årlig ersättning av statsmedel.

I ärendet har förutsatts, att ersättning skall utgå enligt grunderna för antingen 1927 års militärsättningsförordning eller angivna brev av den 23 juli 1940. Det årliga ersättningsbeloppet uppgår då till 4 200 respektive 4 184 kronor.

Då Hagström under sin kontraktsanställning i avlöningshänseende närmast varit att jämställa med civila befattningshavare i statens tjänst, har statskontoret övervägt, huruvida erättningen icke bör fastställas enligt de grunder som tillämpas för bestämmande av pension i särskild ordning åt icke pensionsberättigade befattningshavare i statens tjänst. Då en dylik pension emellertid icke medför förmånligare ersättning än nämnda livränta, förordar ämbetsverket, att Hagström tillerkännes ersättning, beräknad enligt livräntegrunder.

Beträffande den tidpunkt från vilken en livränta skall beräknas anser statskontoret, att Hagström skäligen bör tillerkännas livränta (sjukpenning under de tidsperioder, han varit intagen å sjukhus) från och med den 1 juli 1946 eller dagen efter den, då avlöning till honom upphört att utbetalas. Härvid bör självfallet gratifikationen å 5 000 kronor avdragas.

Föredraganden.

Såsom av det anförda framgår har Hagström, som efter beredskaps-tjänstgöring på initiativ av militär myndighet varit anställd såsom motoringenjör vid försvarsväsendet under tiden den 1 april 1942—den 1 april 1946, under anställningen insjuknat i lungtuberkulos och sedan december 1945 varit helt arbetsoförmögen. Riksförsäkringsanstalten har förklarat att ersättning icke kan tillerkännas Hagström, enär denne såsom motoringenjör icke är att hänföra till någon av de kategorier, å vilka bestämmelserna i 1927 års militärsättningsförordning är tillämpliga och ej heller omfattas av bestämmelserna i förenämnda brev den 23 juli 1940. Under sin svårartade sjukdom har Hagström i stor utsträckning försörjts av hustrun, som haft inkomst av arbetsanställning och varit försörjningspliktig jämväl gentemot makarnas dotter och sin moder. Riksförsäkringsanstalten har funnit samband föreligga mellan Hagströms tjänstgöring såsom kontraktsanställd motoringenjör och den försämring av sjukdomen som inträtt under anställningstiden.

Enligt min mening talar starka billighetsskäl för att Hagström, på sätt statskontoret föreslagit, tillerkännes ersättning för tiden från den 1 juli 1946. Jag föreslår därför att Hagström beredes ersättning i form av livränta enligt grunderna i 1927 års militärsättningsförordning, varvid dock nämnda gratifikation bör avdragas.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till C. A. V. Hagström må, räknat från och med den 1 juli 1946, från anslaget Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning som skulle ha tillkommit honom därest 1927 års militärsättningsförordning i förevarande fall varit tillämplig; dock att därvid skall avdragas det belopp av 5 000 kronor, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 13 juni 1952 utbetalats till Hagström såsom gratifikation.

2.

Vid en flygning över Östersjön den 13 juni 1952 försvann ett flygplan av typen DC 3 tillhörande det svenska flygvapnet. Ombord på planet befann sig fanjunkarna K. G. Blad och A. A. E. Älmeberg, färdmekanikern J. H. Mattsson, radioassistenten C. E. Jonsson samt radiotelegrafisterna B. I. V. Svensson, C. B. Y. Book, E. H. Carlsson och B. P. Nilsson.

Närmaste anhöriga till de förolyckade är till *Blad* hustrun Ulla-Britt Blad, till *Älmeberg* hustrun Anna-Lisa Älmeberg och två minderåriga barn, till *Mattsson* hustrun Judith Mattsson och två minderåriga barn, varav ett, som är dotter till fru Mattsson i tidigare äktenskap, avsetts skola adopteras av Mattsson enligt av denne undertecknad, till Stockholms rådhusrätt ingiven adoptionsansökan, till *Jonsson* hustrun Karin Jonsson och två minderåriga barn, till *Svensson* hustrun Siv Maj-Britt Olivia Svensson och ett minderårigt barn, till *Book* hustrun Ingrid Theresia Book, till *Carlsson* hustrun Sigrid Viola Carlsson samt till *Nilsson* hustrun Birgit Doris Nilsson och ett minderårigt barn.

Till nämnda anhöriga med undantag av det barn, som Mattsson avsett adoptera, utgår familjepension samt ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen och förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning.

Vidare har utbetalats begravningshjälp och intjänata löneförmåner m. m., varjämte Kungl. Maj:t genom särskilt beslut den 30 december 1952 tillerkänt vissa av de anhöriga ersättning för personliga tillhörigheter m. m., som gått förlorade i samband med att planet förolyckades.

Härjämte har från Kungafonden utbetalats ett belopp av 1 000 kronor till envar av de omkomnas familjer.

I skrivelse den 27 januari 1953 har vederbörande myndighet hemställt att ytterligare ersättning måtte utbetalas till vissa anhöriga till de förolyckade. I framställningen anföres att de förolyckade under juni 1952 inlett förhandlingar om ett ökat försäkringsskydd för de anhöriga men att olyckan inträffat innan förhandlingarna hunnit slutföras. Med hänsyn till de speciella omständigheterna vid planets försvinnande anses ett beslut om ut-

givande av ytterligare ersättning knappast kunna få prejudicerande betydelse för bedömande av ersättningsfrågor i samband med flyghaverier. Ersättningen föreslås skola utan behovsprövning utbetalas i form av ett engångsbelopp med lika stort belopp till de anhöriga till var och en av de omkomna.

Försvarets civilförvaltning befarar i utlåtande den 13 februari 1953 att bifall till framställningen kan få prejudicerande verkan och bidra till en inställning att försäkringsansvaret för olyckor i samband med militära övningar bör åvila staten. Emellertid kan man ej bortse från att i detta fall föreligger speciella skäl för ytterligare hjälp. De förolyckade hade nämligen förhandlat om olika former av försäkring, bland annat s. k. gruppförsäkring, men utredningen drog ut på tiden. Med hänsyn till omständigheterna vill ämbetsverket ej motsätta sig att ytterligare ersättning utbetalas men förutsätter, att beslut härom ej får prejudicerande verkan. En gradering av beloppen bör genomföras, lämpligen 10 000 kronor för hustru och 5 000 kronor för varje barn. Beloppen bör utbetalas med en femtedel årligen under en femårsperiod, dock att ersättning till hustru ej bör utgå för tid efter det hon ingått nytt äktenskap. Kostnaderna bör bestridas av förslagsanslaget Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m.

Riksförsäkringsanstalten erinrar i utlåtande den 3 februari 1953 om att de efterlevande tillerkänts högsta enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående ersättning.

Statskontoret framhåller i utlåtande den 13 februari 1953 att gruppförsäkringar avseende engångsersättning vid flyghaveri förekommer vid så gott som alla flygflottiljer. Anslutningen uppges vara 90-procentig. Dessa försäkringar träffas vid sidan av vanliga försäkringar och försäkringssumman, lägst 4 000 och högst 12 000 kronor, får ej överstiga två tredjedelar av beställningshavarens löneförmåner. Berättigad att teckna sådan försäkring är flygande personal med minst fyra års flygtjänst. Ingen av de ombordvarande hade tecknat dylik försäkring. Billighetsskäl talar emellertid för att särskild ersättning i viss utsträckning utbetalas. Då omständigheterna i detta fall är särpräglade, bör ett beslut härom icke tillmätas prejudicerande betydelse. Ersättningen bör dock icke bestämmas till högre belopp än 10 000 kronor till envar ombordvarandes anhöriga eller det högsta belopp, som med hänsyn till anställningshavarnas löneställning lär ha kunnat komma i fråga vid gruppförsäkring.

Sedan Books efterlevande maka Ingrid Book, född Sjödell, hos Kungl. Maj:t hemställt att hennes utom äktenskapet födda dotter Ingrid Catarina Sjödell, född den 30 april 1945, måtte erhålla efterlevandelivränta såsom om hon adopterats av Book, har Kungl. Maj:t i annat sammanhang föreslagit riksdagen medgiva att Ingrid Catarina Sjödell av billighetsskäl måtte

tillerkännas den ersättning som jämlikt olycksfallsförsäkringslagen och förenämnda förordning om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning skulle ha tillkommit henne, därest hon hunnit adopteras av Book.

Föredraganden.

Med hänsyn till de särskilda och för de anhöriga synnerligen prövande omständigheter under vilka ifrågavarande personal förolyckats torde de närmaste anhöriga av billighetsskäl böra beredas ytterligare ekonomiskt stöd. Ett beslut härom får dock givetvis icke ges prejudicerande innebörd. Ersättning synes skäligen böra utgå med 10 000 kronor till envar av förenämnda anhöriga till de omkomna, häri inbegripna Ingrid Catarina Sjödel och det barn Mattsson enligt ingiven ansökan hade avsett att adoptera. Ersättningarna, som sålunda beräknas till sammanlagt 170 000 kronor, synes böra bestridas från förslagsanslaget Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m. Med hänsyn till beslutets innebörd och storleken av föreslagna ersättningar bör frågan underställas riksdagens prövning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om utbetalning av ersättningsbeloppen, varvid bör beaktas att utbetalningen av ersättningar till de omyndiga barnen förknippas med betryggande villkor för medlens rätta användning.

Det må tilläggas att nyssnämnda ersättningar ur skatterättslig synpunkt bör vara att jämställa med skadestånd som utgått på grund av olycksfall. Då fråga ej är om livränta, följer härav att ersättningarna icke skall beskattas hos mottagarna.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av det under fjärde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m. må, i enlighet med vad i det föregående angivits, utbetalas ersättningar med tillhoppa 170 000 kronor i anledning av ifrågavarande olycksfall.

Med bifall till vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1. och 2. hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Alf Resare.